

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR (Ds 2025:8)

Administrativa sanktioner i socialförsäkringen

Förslagen i sammandrag

I promemorian föreslås bland annat:

- Sanktionsavgifter i socialförsäkringen och hur personer ska kunna stängas av från socialförsäkringens förmåner under en viss tid för att skydda försäkringen.
- Genom att införa ett system för administrativa sanktioner ska en sanktionsavgift kunna ges till dem vars felaktiga ersättning krävs tillbaka.
- En avstängning från en förmån föreslås kunna beslutas av Försäkringskassan och av Pensionsmyndigheten. En avstängning föreslås kunna gälla mellan tre månader och tre år.

Sacos ställningstagande

Saco har beretts möjlighet att lämna synpunkter och kommentarer på de förslag som lämnas i promemorian. Saco väljer att kommentera förslag relaterat till administrativa sanktionsavgifter.

Förslag 3.2.1 Förutsättningar för sanktionsavgift

Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten ska besluta om en sanktionsavgift för den som

1. Har lämnat en oriktig uppgift
2. Inte har uppfyllt en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden i enlighet med socialförsäkringsbalken.

Kommentar:

I promemorian föreslås att det införs sanktionsavgifter kopplade till förmånerna enligt socialförsäkringsbalken och i det statliga tandvårdsstödet. Syftet med att införa ett sanktionssystem i socialförsäkringen är att motverka och reducera antalet felaktiga utbetalningar. Utredningen konstaterar att felaktiga utbetalningar från socialförsäkringarna uppgår till omkring 10 miljarder, vilket motsvarar cirka 70 procent av alla felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. Det skulle innebära stora besparingar för staten om det vore möjligt att komma till rätta med detta missförhållande inom socialförsäkringen.

Saco anser att om problemen med de felaktiga utbetalningarna inte hanteras på ett ändamålsenligt sätt så kommer det i förlängningen att

leda till att förtroendet och legitimiteten för välfärdssystemet skadas, vilket blir ett samhällsproblem. Utredningen menar att omkring 90 procent av de felaktiga utbetalningarna beror på att den enskilde inte har lämnat korrekta uppgifter eller inte fullgjort sin anmälningsskyldighet vid ändrade förhållande som påverkar rätten till eller storleken på socialförsäkringsförmånen. Utredningen uppskattar att omkring hälften av dessa betalningar orsakas av medvetna handlingar, medan den resterande delen orsakas av slarv. En sanktionsavgift riktad mot alla felaktiga utbetalningar där den enskilde har en strikt skyldighet att lämna rätt uppgifter skulle kunna få en potentiell dubbel verkan dels som ett straff för en olämplig handling, dels som en väckarklocka med syfte att tydliggöra den enskildes personliga ansvar och skyldighet att göra rätt. Detta är en utformning som Saco ställer sig bakom.

Saco tillstyrker förslaget men vill poängtera att ett strikt ansvar förutsätter att det också ska vara lätt att göra rätt och att myndigheterna hjälper den enskilde att ta tillvara sina intressen och att göra rätt. Det har exempelvis framförts problem relaterat till livräntan från arbetsskadeförsäkringen, där det under vissa omständigheter har varit mycket svårt att göra rätt, samtidigt som kraven på snabb återbetalning har upplevts som orimliga. Men det kan också handla om individuella omständigheter hos den försäkrade som behöver beaktas, vilket kräver en billighetshänsyn. Saco anser dock att förslaget förefaller väl avvägt, men understryker behovet av att systemet utvärderas.

Förslag 3.2.4 Sanktionsavgiftens storlek

Sanktionsavgiften ska vara 25 procent av det återkrävda beloppet, men minst 4 procent av det prisbasbelopp som gäller för det år som beslutet om avgiften fattas (minimibelopp) och högst 125 procent av det prisbasbelopp (maximibelopp).

Kommentar:

Utredningen konstaterar att det inte är självklart hur stor andel av återkravet som en sanktionsavgift ska motsvara, utan givna hållpunkter. Utredningen väljer därför att utgå från 2021 års bidragsbrottsutredning som föreslog en nivå på 25 procent och som därmed uppfyller kravet på proportionalitet. Eftersom utredningen anser att sanktionsavgiften ska vara handlingsdirigerande, kan en proportionell sanktionsavgift i vissa fall bli för låg och därmed förlora sin beteendepåverkande effekt. Utredningen föreslår därför att det ska införas ett minimi- respektive maximibelopp som en andel av det aktuella prisbasbeloppet, snarare än att ange ett specifikt belopp i lagtexten. Saco anser att nivåerna är väl avvägda och **tillstyrker förslaget**.

Förslag 3.2.5 Nedsättning av sanktionsavgift

Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten ska besluta om hel eller delvis nedsättning av en sanktionsavgift om det är oskäligt att avgiften tas ut med fullt belopp.

Kommentar:

Med ett individuellt strikt ansvar för den enskilde att göra rätt kommer det att uppstå fall där sanktionsavgiften kommer att uppfattas som oskälig, vilket speciellt kommer att gälla fall där den oriktiga uppgiften har lämnats utan att det från den enskildes sida har skett medvetet eller vårdslöst. Möjligheten till en nyanserad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet är dessutom nödvändigt för att uppfylla Europakonventionen krav på rättssäkerhet. Det betyder att bedömningen inte får vara för restriktiv eller schabloniserad. Utredningen föreslår därför att den beslutande myndigheten samtidigt får en skyldighet att sätta ned avgiften när den bedöms oskälig. Saco gör bedömningen att förslaget kommer att fungera som en ändamålsenlig ventil för att därigenom begränsa förekomsten av oskäliga avgifter. **Saco tillstyrker förslaget.**

Förslag 3.5.2 Förutsättningar för avstängning

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska få stänga av en enskild från en förmån om denne medvetet eller av grov vårdslöshet

1. Har lämnat oriktig eller vilseledande uppgift
2. Underlåtit att lämna uppgifter av betydelse för bedömningen av frågan om ersättning
3. Underlåtit att anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av ersättningen.

Kommentar:

Saco anser att det är högst rimligt att försäkrade som återkommande eller på ett särskilt allvarligt sätt bryter mot reglerna för socialförsäkringen bör kunna stängas av från den aktuella förmånen. En avstängning förutsätter att handlingen är medveten eller grovt vårdslös. När myndigheten tar ställning till om en enskild ska bli avstängd från en förmån krävs proportionalitet, vilket innebär att konsekvenserna för den enskilde som följer av en avstängning måste stå i rimlig proportion till syftet med ett sådant beslut, vilket exempelvis skulle kunna vara fallet om tredje part drabbas på ett oskäligt sätt. **Saco tillstyrker förslaget** och övriga förslag som utredningen lämnar relaterat till avstängning under 3.5.

Sveriges akademikers centralorganisation

Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Thomas Andrén
Välfärdsekonom